

Strokovna recenzija razstave mag. Ane Kocjančič

V Galeriji gradu Bogenšperk se tokrat v sklopu poletnega festivala predstavlja umetniška skupina Typos. Gre za avstrijski umetniški kolektiv, ki ga sestavljajo profesionalni grafiki in tiskarji. Ti so se združili leta 2024, da bi delovali na področju tradicionalnih, eksperimentalnih in interdisciplinarnih tiskarskih tehnik. Skupina je bila ustanovljena z namenom raziskovanja in ohranjanja ročnih grafičnih ter tiskarskih tehnik, kot so visoki tisk, globoki tisk, litografija, sitotisk, ter povezovanja teh klasičnih grafičnih tehnik z digitalnimi in eksperimentalnimi pristopi. Na ta način prispeva k ohranjanju in nadaljnjemu razvoju ročne grafike, ki je bila leta 2021 prepoznana kot nesnovna kulturna dediščina UNESCO.

Zgodba avstrijskega kolektiva Typos se torej odlično ujame z zgodovino gradu Bogenšperk, ki je neločljivo povezana z začetkom slovenske grafike. Polihistor Janez Vajkard Valvasor je namreč leta 1678 na gradu Bogenšperk ustanovil lastno grafično in tiskarsko delavnico, v kateri se je rodila slovenska tiskana dediščina s prvimi deli v klasičnih tehnikah globokega in visokega tiska.

Združenje Typos šteje dvajset članov. Na razstavi na gradu Bogenšperk se predstavlja z 18 umetniki, pravzaprav umetnicami, saj so v skupini le trije moški predstavniki. Vsak od njih razstavlja vsaj eno grafiko. Kolektiv si je za delavnico in razstavljanja v letu 2026 izbral naslov Phantastisch VER:rückt, kar bi lahko prevedli kot »fantastično ponoreti« oziroma »fantastično premakniti«. Prav nore fantazije sodobnega sveta, ki prepletajo klasično grafiko z resničnim svetom in v njej odsevajo sanjske dnevne in nočne more, so bile osnovna tema, na podlagi katere so nastale razstavljene podobe.

Kot lahko vidite, je svet na grafičnih predlogah te razstave barvit, dinamičen in pisan, na prvi pogled celo zelo abstrakten, zato v to njihovo skupno kreacijo najprej vstopimo na splošno. Razstavljen opus skupine Typos sodi v leti 2025 in 2026. Večina razstavljenih del je osnovana v tehniki jedkanice, in sicer v dveh oblikah kot radiranka in kot akvatinta. Obe sta klasični grafični tehniki globokega tiska. Pri radiranki umetnik riše v zaščitni sloj na kovinski plošči, nato pa kislina razjeda odkrite dele kovine. Motiv torej nastane z jedkanjem kovinske plošče s kislino. Akvatinta je radiranki sorodna, vendar se v tem primeru površina plošče posuje s smolnim prahom in se ploščo nato jedka. Zato radiranka omogoča natančne in izrazite linije, medtem ko akvatinta omogoča ustvarjanje mehkih tonskih prehodov in senčenja. Umetniki uporabljajo tudi druge tehnike, na primer mezotinto, sitotisk, linorez, grafiki pa dodajo tudi kolaž. Ob podrobnem pregledu dobimo občutek, da želijo sodobne motive in sodobne teme ujeti v klasično grafiko, tako tudi figure, kadar so upodobljene majhno in delujejo kot ujetnice forme in barve.

Glede na obliko in vsebino prevladujeta abstrakcija in nadrealizem, nekaj pa je figuralike. Tematsko vodilna tema prepleta dnevne sanje in nočne more v tem ponorelem fantastičnem likovnem svetu, dotakne se tudi perečih političnih tem. Nekaj ustvarjalcev je namreč izbralo zelo aktualno zrcaljenje trenutnega strahu pred razkosanjem sveta. Christian Wirth se namreč v treh grafičnih listih preizprašuje o delitvi sveta in zemljevid sveta seka na kolažu podobne lebdeče geometrične kosce. Delci skoraj nerazpoznavnega zemljevida so na vsaki od grafik

postavljeni drugače. Deluje, kot bi se s pomočjo kalejdoskopa sami poljubno postavili na prazno površino. A prav njihov ples spominja na hud kaos političnega premetavanja meja, ki ga občutimo vsak dan. Helga Neuhauser nam cinično prek naslova in zemljevida podaja navodila za individualno načrtovanje prostora. Gerlinde Mair Heinschink se v delih sprašuje »Je tu še kaj več?«, Brigitte Meissl pripoveduje o različnih norostih sveta s pomočjo sitotiska in kolaža. Karin Bauer ujame človeško figuro v Kafkov svet. Anne-Bé Talriz kaže na Afriko in z njo povezane zablode. Gledalci dobimo občutek, da je skupna misel članov kolektiva Typos ujeta v podobah Barbare Fuchs z naslovom Ladja norcev I in II, ki seveda apelira na Ladjo norcev Sebastjana Branta, ki jo je cinično upodobil Hieronimus Bosch. Obe ladji sta v bistvu čolna, podobna tistim, na katerih v Evropo plujejo begunci, vendar so v različici Barbare Fuchs v tehniki kolaža upodobljeni različni predstavniki svetovne elite, političnih strank in filmskega sveta. Kot antipod temu zrcalu razdruženega, deljenega sveta in sveta kaosa je podoba Marije Terezije, ki jo je v grafiko ujela Suzanne Schober. Velika ženska monarhinja, širokogrudna matrona, ki je združevala evropske dežele in narode, je postavljena v pozo pravičnosti in reda, a tehnično upodobljena kot lebdeča, večkrat ponavljajoča se iluzija, ki skoraj nostalgичno v obliki popartistične ikone opominja na urejenost starega sveta.

Temu svetu ujetosti, tesnobe in melanholije druga skupina umetnikov nastavi ogledalo z bolj vedro, živahno, dinamično in optimistično sanjsko podobo sveta, ki ga prevaja v bolj lirični, nadrealistični in abstraktni jezik. Po eni strani igrivi in barviti prepletajoči se geometrijski liki govorijo o povezanosti, lepoti in fantastičnosti sveta, po drugi strani pa vanj skozi figuraliko in motive ljubezni, mesta in cirkusa vstopajo teme vsakdana.

Takšni so na primer atraktivni, živahni in dinamični abstraktni pogledi oči Lea Schoderja, pa tudi energične in dinamične figure v grafiki Cirkus Johanna Kreitlerja, ali pa deklic v galopu Siglinde Ferchner. Celotni vrtinec teh fantastičnih podob »verrückt« sveta pa vsekakor lirično umiri grafika Poljub Johanna Kreitlerja.

Razstavljene grafične podobe avstrijskega umetniškega kolektiva Typos torej predstavljajo bogat in pester pogled na sočasni svet ter tehnično odlično uspele odtise ročne, klasične grafike, v katerih bo nedvomno vsak gledalec našel kaj za svojo dušo in oko.

mag. Ana Kocjančič